

سپیده‌دم هنر و تمدن فلات ایران

- جلوه‌های هنری در ایران به دوره‌ی نوسنگی در حدود هزاره‌ی هشتم پیش از میلاد بازمی‌گردد.
- نمونه‌هایی از قدیمی‌ترین آثار به جای مانده از دوره‌ی نوسنگی ایران در نقاشی غارها، در منطقه‌ی لرستان به ویژه در دوشه، هومیان و کوه‌دشت دیده می‌شود. اولین نمونه‌های سفال‌گری که شاید پیش از هزاره‌ی هشتم ق.م نیز وجود داشته، مربوط به این مناطق است.
- مشخص‌ترین نوع سفال‌گری به رنگ‌های قرمز و زرد نخودی منقوش شده به رنگ سیاه، با طرح‌های هندسی و اغلب به شیوه‌ی هاشورزنی در دوره‌ی «مس و سنگ» دیده می‌شوند.
- پیشینه‌ی سفال‌گری منقوش در ایران به حدود هزاره‌ی پنجم ق.م بازمی‌گردد.
- استفاده از چرخ سفال‌گری و ساخت سفالینه‌های کاملاً متقارن به حدود هزاره‌ی چهارم ق.م بازمی‌گردد.
- با کشف مناطقی در دشت لوت از جمله تپه یحیی، جیرفت و شهداد در نزدیکی کرمان، پرده از اسرار تمدن دیگری در حدود هزاره‌ی چهارم پیش از میلاد برداشته شد. آثار مهم این مناطق بیش‌تر نمونه‌های سنگی هستند.
- مهم‌ترین مرکز صنعت مفرغ‌سازی در شرق ایران، «شهر سوخته» در سیستان با تاریخی در حدود هزاره‌ی سوم ق.م است.
- ویژگی‌های منطقه‌ی «شهر سوخته» عبارت‌اند از:
 - ۱- ساخت خانه‌هایی به صورت پلکانی که سطح دیوار آن‌ها با آندودی از گل و مواد آهکی پوشیده می‌شد؛
 - ۲- استفاده از لوله‌های بزرگ سفالینی برای آب‌رسانی در این خانه‌ها؛
 - ۳- کشف جمجمه‌ای که دلالت بر عمل جراحی دارد؛
 - ۴- کشف هزاران قطعه سنگ لاجورد، فیروزه و مهره‌های تزئینی آماده‌ی کار.
- پُرونق‌ترین تمدن‌های جنوب شرقی ایران که با سرزمین‌های ایلام و میان‌رودان (بین‌النهرین) ارتباط داشته‌اند، مناطق دشت لوت (شامل تپه یحیی، جیرفت و شهداد) و شهر سوخته در انتهای هزاره‌ی ۳ ق.م بوده‌اند.
- ویژگی‌های منطقه‌ی «شهداد» در کرمان عبارت‌اند از:
 - ۱- سفالینه‌های قرمز رنگ
 - ۲- کاربرد سنگ صابون
 - ۳- خطوط تصویری و نشانه‌ای
 - ۴- وجود مقبره‌هایی شگفت‌انگیز در کنار یک‌دیگر
- صنعت فلزکاری در ایران هم‌زمان با گسترش فرهنگی و هنری در هزاره‌ی ۴ ق.م آغاز شد.
- صنعت مفرغ‌سازی رسماً در هزاره‌ی ۳ ق.م با تحولات اساسی در مناطق مختلف فلات ایران پی گرفته شد.
- سفالینه‌های منقوش تک‌رنگ در مناطق غربی ایران در هزاره‌ی ۲ ق.م به طور معمول با رنگ قهوه‌ای تیره بر زمینه‌ی زرد نخودی نقاشی شده‌اند و شامل مجموعه‌ای جالب از طرح‌های هندسی پیچیده است که خود حاصل سیر تکامل سنت سفال‌گری در این مناطق است.

- پرچم مفرغی شهداد،
کرمان

گزینه درست را انتخاب کنید:

- ۱- پیشینه سفالگری منقوش در ایران حدوداً به چه زمانی بازمی‌گردد؟
 (۱) هزاره سوم ق. م
 (۲) هزاره چهارم ق. م
 (۳) هزاره پنجم ق. م
 (۴) هزاره ششم ق. م
- ۲- کدام منطقه را مهم‌ترین مرکز صنعت مفرغ‌سازی در شرق ایران (در حدود هزاره سوم پ.م) دانسته‌اند؟
 (۱) تپه سیلک در کاشان
 (۲) شهر سوخته در سیستان
 (۳) تپه گیان در نهاوند
 (۴) شوش در خوزستان
- ۳- کدام مورد از مراکز مهم تمدن در دشت لوت در حدود هزاره چهارم پیش از میلاد نیست؟
 (۱) تپه یحیی
 (۲) تپه گیان
 (۳) جیرفت
 (۴) شهداد
- ۴- سفالینه‌های منقوش تک‌رنگ، مربوط به هزاره دوم پیش از میلاد که در مناطق غربی ایران یافت شده‌اند، اغلب دارای چه نقوشی هستند؟
 (۱) طرح‌های ساده شده حیوانی
 (۲) طرح‌های گیاهی پیچیده
 (۳) طرح‌های هندسی پیچیده
 (۴) طرح‌های ساده شده انسانی

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید:

- ۵- مشخص‌ترین نوع سفالگری به رنگ‌های قرمز و زرد نخودی در دوره معروف به عصر ... دیده می‌شوند.
 ۶- مسیر صادراتی دشت لوت بیش‌تر از طریق ... به ... بوده است.

صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

- ۷- پر رونق‌ترین تمدن‌های جنوب شرقی ایران با سرزمین‌های ایلام و شهداد ارتباط داشته‌اند.
- ۸- دشت لوت و شهر سوخته در انتهای هزاره سوم پ.م به عنوان پررونق‌ترین تمدن‌های جنوب شرقی ایران شناخته شده‌اند.

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۹- از جمله یافته‌های با ارزش منطقه شهداد چیست؟
 ۱۰- صنعت فلزکاری در ایران از چه زمانی آغاز شده است؟

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۱۱- از منطقه شهداد چه آثاری به دست آمده است؟
 ۱۲- مراکز مهم تمدن در دشت لوت (هزاره ۴ ق.م) را نام ببرید.
 ۱۳- رنگ و شکل آثار سفالی سیلک و تپه حصار را در هزاره ۴ ق.م بیان کنید.
 ۱۴- ویژگی آثار شهر سوخته را توضیح دهید.
 ۱۵- آثار دوره نوسنگی در چه مناطقی از ایران یافته شده‌اند؟
 ۱۶- ویژگی آثار سفالی عصر مس و سنگ را شرح دهید.

- شکل‌گیری نخستین سازمان‌های اداری مکه‌متی در فلات ایران ← با آغاز هزاره‌ی سوم پ.م

- دولت ایلام که از حدود ۳۵۰۰ پ.م وارد مرحله‌ی شهرنشینی شده بود، شهر شوش را مرکز دولت خود قرار داد و بر پایه‌ی دستاوردهای غنی آن، یکی از معتبرترین تمدن‌های فلات ایران را بنیان گذاشت.

- یکی از قدیمی‌ترین شهرهاست که به «مادر شهرهای جهان» شهرت یافته است ← شهر شوش

- دولت ایلام، حلقه‌ی ارتباطی میان تمدن‌های دشت لوت، مرکز فلات ایران و میان رودان (بین النهرین) بود.

- نخستین خطوط تصویری جهان در تمدن‌های دشت لوت و سومر پیدا شد. به موازات آن، ایلامیان خطی تصویری موسوم به «ایلامی مقدم» یا «ایلام آغازین» به وجود آوردند که به مرور به خطی ساده‌تر با حدود ۳۰۰ علامت به نام «خط میخی ایلامی» تغییر کرد.

- ساکنان هزاره‌ی ۴ پ.م در شوش از فن سفال‌گری و نقاشی روی سفال بسیار پیشرفته‌ای برخوردار بودند.

- شاخص‌ترین تندیس‌ها و پیکره‌سازی‌های ایلامی با مفرغ ساخته شده‌اند.

- تندیس فلزی ملکه «نایپراسو»، همسر فرمان‌روای شهر شوش به لحاظ پیشرفت و تکامل فن ریخته‌گری و نحوه‌ی پوشاک ایلامی دارای اهمیت است.

- آثار معماری ایلامی نمایان‌گر تکامل فن معماری در تمدن‌های خاورمیانه است که مصالح مهم آن را خشت و آجر تشکیل می‌دهند.

- ویژگی‌های «یگورات پغا/نیل» عبارت‌اند از:

۱- بزرگ‌ترین بنای خشتی جهان

۲- کهن‌ترین بنای ایرانی

۳- برای اولین بار در معماری ایران با تکیه بر فنون پیشرفته‌ی لعاب از کاشی برای تزیین استفاده شده است.

۴- ردیف میله‌های باریک شیشه‌ای مات در قسمت در ورودی معبد، شاید اولین کاربرد شیشه در تاریخ معماری جهان باشد.

۵- درهای چوبی این بنا با تزییناتی از تکه‌های شیشه، طلا، نقره و عاج در قالب نقوش مختلف و به شیوه‌ی معرق پوشیده شده بود.

۶- بزرگ‌ترین اثر معماری ایلامیان

- مهرهای ایلامی به شکل استوانه‌ای و تصاویر پُرکار و نقوش خلاصه شده بودند.

- تمدن ایلام با گستره‌ی بیش از ۲۰۰۰ سال در سه دوره‌ی فرمان‌روایی (کهن، میانه و نو) پس از فروپاشی توسط آشوریان پایان یافت، اما بازتاب هنر آن در دولت‌های آریایی به ویژه دوره‌ی هخامنشی دیده می‌شود.

گزینه درست را انتخاب کنید:

- ۱۷- کدام شهر به «مادر شهرهای جهان» شهرت یافته است؟
 (۱) شهر سوخته
 (۲) جیرفت
 (۳) هاترا
 (۴) شوش
- ۱۸- نخستین سازمان‌های اداری حکومتی در فلات ایران با آغاز کدام هزاره شکل می‌گیرد؟
 (۱) چهارم پیش از میلاد
 (۲) سوم پیش از میلاد
 (۳) دوم پیش از میلاد
 (۴) اول پیش از میلاد
- ۱۹- کدام گزینه در رابطه با «خط»، صحیح نیست؟
 (۱) خط تصویری «ایلامی آغازین» به موازات خطوط تصویری در تمدن‌های دشت لوت و سومر استفاده می‌شد.
 (۲) خط میخی ایلامی از خط «ایلامی مقدم» ساده‌تر بود.
 (۳) تعداد علامت‌های خط تصویری «ایلامی مقدم» از خط «ایلامی آغازین» کم‌تر است.
 (۴) خط میخی ایلامی حدود ۳۰۰ علامت داشت.

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید:

- ۲۰- دولت تازه تأسیس ایلامی که از حدود ۳۵۰۰ پ. م وارد مرحله‌ی ... شده بود، شهر ... را مرکز قلمروی خود قرار داد.
 ۲۱- شاخص‌ترین تندیس‌ها و پیکره‌های ایلامی از جنس ... می‌باشند.
 ۲۲- بازتاب هنر ایلامی را می‌توان در دولت‌های آریایی به ویژه دوره‌ی ... به خوبی مشاهده کرد.

صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

- ۲۳- مصالح مهم معماری ایلام، خشت و آجر است.
 ۲۴- لوحه‌ی سنگی با نقش برجسته‌ی نخ‌ریسی و بافندگی، نگاهی طبیعت‌گرایانه دارد.
 ۲۵- ملکه‌ی ناپیراسو، همسر فرمانروای شهر شوش است.

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۲۶- کهن‌ترین بنای ایران چه نام دارد؟
 ۲۷- تمدن ایلامی توسط چه کسانی پایان یافت؟
 ۲۸- اولین کاربرد شیشه در تاریخ معماری جهان در کدام بنا دیده می‌شود؟
 ۲۹- مهم‌ترین اثر معماری تمدن ایلام چه نام دارد؟

به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۳۰- دلیل اهمیت تندیس فلزی پیکره‌ی ملکه‌ی «ناپیراسو» چیست؟
 ۳۱- شکل، نقش و رنگ آثار سفالی شوش را شرح دهید.
 ۳۲- ویژگی‌های خط ایلامیان را شرح دهید.
 ۳۳- دولت ایلام و تمدن لوت چه ارتباطی با هم داشتند؟
 ۳۴- درباره‌ی مهرهای ایلامی توضیح دهید.

❖ مهم‌ترین مناطق سکونت اقوام کوهپنده در فلات مرکزی ایران عبارت‌اند از:

- ۱- حسنلو: جنوب دریاچه‌ی ارومیه
 - ۲- خوروین: دشت قزوین
 - ۳- سیلک: کاشان
 - ۴- تپه گیان: نهاوند
 - ۵- تمدن املش و تپه‌ی مارلیک: گیلان
 - ۶- لرستان
- این اقوام دارای سنت جدیدی در دفن مردگان بودند. آن‌ها برای اولین بار مردگان خود را خارج از محل سکونت خود دفن می‌کنند.
- سفالینه‌های حدود ۱۴۰۰ پ.م اغلب به رنگ خاکستری است، هرچند نمونه‌هایی از رنگ‌های قرمز و نخودی کم‌رنگ نیز یافت شده است.
- سفالینه‌های خاکستری یا سیاه ساخته شده اغلب در نواحی نزدیک به مناطق غربی و متعلق به عصر آهن اول است. بهترین نمونه‌های آن به شکل سه پایه‌ها و جام‌های پایه‌دار بزرگ با دسته و بدون دسته یا کاسه‌های ساده و گاه پایه‌دار است و دارای سبک و شیوه‌ی مشخص منقاردار هستند.
- اشیای خاکستری رنگ ساخته شده در این دوره، به طور معمول برای مراسم تدفین تهیه می‌شدند.
- نمونه‌ی مشخص سفال‌گری این دوره، نوعی تلفیق سفال‌گری و پیکرسازی در تپه مارلیک است. جانورهای افسانه‌ای مانند گاوهای بال‌دار از جمله آثار این منطقه است.
- در تپه سیلک کاشان در دوره‌ی عصر دوم آهن، نمونه‌های منحصر به فردی از ظروف منقاردار و دهان‌گشاد و پایه‌بلند تولید شده است.
- نمونه‌ی شاخص فرهنگ شمال غربی ایران، تپه حسنلو در جنوب غربی دریاچه‌ی ارومیه، از دیگر مناطق دارای سفال خاکستری است.
- از میان آثار سفالی، عاجی، سنگی و فلزی حسنلو که دلیل غنای هنری و فرهنگی منطقه است، جام معروف حسنلو از نمونه‌های برجسته‌ی آن است.
- مهم‌ترین تجلی آثار هنری دوره‌ی سوم آهن را می‌توان در تمدن زیویه در ناحیه‌ی غربی ایران در نزدیکی شهر سقز در کردستان جست‌وجو کرد. وجود بنایی حکومتی با دیوارهای مستحکم و بلند بر فراز تپه‌ای مشخص می‌کند که این منطقه، دژی با پلکان سنگی بوده است.
- آثار کشف شده در زیویه، احتمال ارتباط میان این منطقه با منطقه‌ی حسنلو را قوت می‌بخشد.
- منطقه‌ی لرستان در دوره‌ی کوچ با ساخت محصولات فاخر صنایع دستی همراه با مهارت و استادی کامل در زمینه‌ی مفرغ‌سازی دیده می‌شود. موضوع اصلی این آثار، جانوران هستند که برخی با حالتی افسانه‌ای و گاهی با ویژگی‌های انسانی بیان شده‌اند.
- مهم‌ترین اشیای کشف شده در منطقه‌ی لرستان، نوعی اشیای کاربردی و تزیینی برای اسب است.

گزینه درست را انتخاب کنید:

- ۳۵- ساختمان‌های ستون‌دار پیدا شده در کدام تپه‌ی باستانی را از پیشگامان راه‌روها و تالارهای ستون‌دار دانسته‌اند؟
 - ۱) تپه سیلک
 - ۲) تپه‌ی حسنلو
 - ۳) تپه‌ی زیویه
 - ۴) تپه گیان
- ۳۶- در دوره‌ی کوچ، مهم‌ترین تجلی آثار هنری دوره‌ی سوم آهن را می‌توان در کدام تمدن جست‌وجو کرد؟
 - ۱) تمدن حسنلو
 - ۲) تمدن سیلک
 - ۳) تمدن لرستان
 - ۴) تمدن زیویه
- ۳۷- کدام گزینه در مورد مفرغ‌های لرستان، صحیح نیست؟
 - ۱) نقوش جانوری و عموماً نقش بز و شیر در آن‌ها دیده می‌شود.
 - ۲) پیکره‌های انسانی با بینی‌های نوک تیز و چشم و گوش‌های برآمده و صورتی ساده تجسم یافته‌اند.
 - ۳) موضوع اصلی این آثار، گیاهان هستند که به صورت تزیینی و ساده شده به کار رفته‌اند.
 - ۴) برخی از جانوران با حالتی افسانه‌ای و گاه با ویژگی‌های انسانی بیان شده‌اند.

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید:

- ۳۸- نمونه‌ی مشخص سفالگری عصر اول آهن، نوعی تلفیق سفالگری و پیکر سازی در ... است.
 ۳۹- نمونه‌ی شاخص فرهنگ شمال غربی ایران، منطقه‌ی ... معرفی شده است.
 ۴۰- آثار کشف شده از منطقه‌ی زیویه، احتمال ارتباط میان دو منطقه‌ی ... و زیویه را قوت می‌بخشد.

صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

- ۴۱- در منطقه‌ی لرستان، جانوران به صورت ترکیبات طبیعت‌گرایانه با چشم‌های برجسته‌ی کروی، گوش‌های برجسته و اندام‌های کشیده ساخته شده‌اند.
- ۴۲- تمدن سیلک، در ناحیه‌ی غربی ایران در نزدیکی شهر سقز در کردستان قرار دارد.
- ۴۳- در دوره‌ی کوج، برای اولین بار مردگان را در کف اتاق محل سکونت خود دفن می‌کردند.

کلمات مربوط به هم از ستون‌های ۱ و ۲ را به یکدیگر متصل نمایید:

ستون (۱)	ستون (۲)
۴۴- جام حسنلو	A- گاوهای بالدار
۴۵- زیویه	B- مفرغ‌سازی
۴۶- مارلیک	C- جنوب غربی دریاچه‌ی ارومیه
۴۷- لرستان	D- سپر طلایی با تزیین حیوانات افسانه‌ای

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۴۸- مهم‌ترین اشیای کشف شده از لرستان، چه نوع اشیایی هستند؟
 ۴۹- دلیل غنای هنری و فرهنگی منطقه‌ی حسنلو، چه آثاری هستند؟
 ۵۰- تمدن املش، کجا قرار دارد؟

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۵۱- آثار به جای مانده از زیویه در هزاره‌ی دوم پ.م را ذکر کرده، نوع، جنس و نقش آن‌ها را شرح دهید.
 ۵۲- دوره‌ی مهاجرت (کوج) مربوط به هزاره‌ی چندم است؟ مناطق مهم حضور اقوام در این دوره را نام ببرید.
 ۵۳- ویژگی‌های سفالینه‌های مارلیک چیست؟
 ۵۴- موضوع اصلی آثار مفرغی منطقه‌ی لرستان چیست؟

- **نفس‌تین دولت متمدن فلات ایران** ← «مادها»
- از مناطق مهم فلزکاری و هنرهای وابسته به آن در دوره‌ی مادها ← گنجینه‌ی زیویه
- سرآغاز هنر فلزکاری ماد و هخامنشی ← گنجینه‌ی زیویه
- ارتباط فلزکاری مادها با اقوام بومی لرستان ← در پیکره‌های کوچک مفرغی بُز که از همدان به دست آمده
- تأثیر فلزکاری ماد تا قفقاز و فریژی (غرب ترکیه‌ی امروزی) گسترش یافت.
- مراکز هنر مادها عبارت‌اند از: ۱- گنجینه‌ی زیویه در کردستان ۲- گنجینه‌ی جیحون در آسیای میانه
- ۳- آثار منطقه‌ی کلاردشت (مازندران)
- جام طلای کلاردشت با نقش‌های برجسته‌ای از چند شیر تزیین یافته است.
- مراکز عمده‌ی سفالگری مادها عبارت‌اند از:
- ۱- نوشی‌جان‌تپه در ملایر ۲- باباجانی در لرستان ۳- بیستون در کرمانشاه ۴- زیویه در کردستان
- ۵- کلاردشت در مازندران
- سفال‌گران این مناطق در دوره‌ی مادها در توسعه و رواج لعاب برای پوشش ظروف سفالین پیش‌گام بودند. زمینه‌ی آن در تمدن ایلام وجود داشته است.
- بناهای عمارت‌نشین صفای بالای تپه و گوردخمه‌های سنگی از مهم‌ترین آثار معماری ماد به شمار می‌آید که توانست به عنوان معماری شاخص آریایی شناخته شود.
- اساس معماری سنتی ایران ← وجود ساختمان‌های مسقف ستون‌دار
- مادها به ویژه به ساخت دژ اهمیت بسیار می‌دادند که می‌توان شواهد آن را در اسناد و مدارک آشوری به ویژه تصاویری که در نقش برجسته‌ها بر جای مانده ملاحظه کرد؛ از جمله در اکباتان (همدان).
- **آرامگاه‌های صف‌های ماد، عبارت‌اند از:**
- ۱- فخریکا در جنوب دریایچه‌ی ارومیه ۲- دکان داود در سر پل ذهاب (کرمانشاه).
- ۳- دا و دختر در فارس ۴- قیزقاپان در عراق
- بارزترین نمود نقش برجسته‌های مادی ← بر پیشانی این گوردخمه‌ها
- «برسم» ← ترکه‌های نورسیده‌ی گیاهان مقدس
- شاخص‌های معماری ایران عبارت‌اند از: آتشکده‌ها، کاخ‌ها با نقشه‌ی چلیپایی، طاق‌های ضربی عصر ساسانی که مقدمه‌ی طرح آن‌ها از معماری ماد گرفته شده است.
- «تیار» ← کلاه نمدی بلند مادها
- یکی از معدود آثاری که رواج موسیقی در دوران آریایی‌ها را نشان می‌دهد، نقش برجسته‌ی چنگ‌نوازان در کوه‌های مال‌میربختیاری متعلق به اواخر سده‌ی هشتم پ.م است.
- مهم‌ترین عملکرد مادها، جذب هنرهای منطقه و تلفیق آن با میراث فرهنگی خود و تنظیم و انتقال آن به هنر هخامنشی بوده است.

گزینه درست را انتخاب کنید:

۵۵- تصویر مقابل، مربوط به کدام گزینه است؟

(۱) جام طلای مارلیک

(۲) جام طلای حسنلو

(۳) جام طلای کلاردشت

(۴) جام طلای هخامنشی

۵۶- ارتباط فلزکاری مادها با اقوام بومی لرستان را در پیکره‌های کوچک مفرغی به شکل بز که از ... به دست آمده، می‌توان ملاحظه کرد.

(۱) شوش

(۲) زیویه

(۳) کلاردشت

(۴) همدان

۵۷- کدام یک، از آرامگاه‌های صخره‌ای مادها نیست؟

(۱) نقش رستم

(۲) دکان داود

(۳) فخریکا

(۴) دا و دختر

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید

۵۸- سرآغاز هنر فلزکاری ماد و هخامنشی را ... می‌دانند.

۵۹- شکل پیشرفته‌ی تاثیر تمایل مادها به اشکال و موضوعات حیوانی را می‌توان بعدها در هنر ... ملاحظه کرد.

۶۰- ارتباط سفالگری مادها از جهت شیوه‌ی ساخت و شکل ظاهر با سفالینه‌های ... هزاره‌ی اول پ.م قابل ملاحظه است.

۶۱- اساس معماری سنتی ایران، وجود ساختمان‌های ... است.

موارد مربوط به هم را در دو ستون (۱) و (۲) مشخص کنید:

ستون (۱)	ستون (۲)
۶۲- زیویه	A- عراق
۶۳- دکان داود	B- لرستان
۶۴- نوشی جان تپه	C- آسیای میانه
۶۵- فخریکا	D- فارس
۶۶- بیستون	E- سرپل ذهاب
۶۷- قیزقاپان	F- ملایر
۶۸- دا و دختر	G- کردستان
۶۹- جیحون	H- کرمانشاه
۷۰- کلاردشت	I- مازندران
۷۱- باباجانی	J- جنوب دریاچه‌ی ارومیه

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۷۲- گنجینه‌های فلزی کدام مناطق، مربوط به هنر مادها است؟
- ۷۳- زمینه‌ی رواج لعاب برای پوشش ظروف سفالین در چه تمدنی وجود داشته است؟
- ۷۴- از مهم‌ترین آثار معماری ماد نام ببرید.
- ۷۵- مادها به ساخت چه نوع ساختمانی اهمیت بسیار می‌دادند؟
- ۷۶- نمونه‌های شاخص دژهای مادها در کجا قرار دارد؟
- ۷۷- بارزترین نمود نقش برجسته‌های مادی را بر کجا می‌توان دید؟
- ۷۸- ترکه‌های نورسیده‌ی گیاهان مقدس در دوران ماد، چه نام داشت؟
- ۷۹- تیار چیست؟

به سوالات زیر، پاسخ کامل دهید:

- ۸۰- نمونه‌هایی از تاثیرات متقابل هنر مادها با دیگر اقوام ساکن در فلات ایران را ذکر کنید.
- ۸۱- مراکز عمده‌ی سفال‌گری عهد ماد کدام‌اند؟
- ۸۲- از هنر موسیقی عصر ماد چه شواهدی در دست داریم؟
- ۸۳- ویژگی‌های فلزکاری مادها را بنویسید.
- ۸۴- ویژگی دژهای مادی چیست؟ یک نمونه را توضیح دهید.

- پس از دولت ماد، پارس‌ها به قدرت رسیدند و در حدود ۷۰۰ پ.م توسط هخامنش، نخستین حکومت محلی خود را بنا نهادند.
- پارس‌ها با گسترش دوباره‌ی دولت خود، توسط کوروش یکی از بزرگ‌ترین قلمروهای فرمان‌روایی دنیای باستان را تحت نام «هخامنشیان» پایه‌گذاری کردند.

- آن‌چه ویژگی کلی هنر هخامنشی را در بر می‌گیرد، عبارت‌اند از:

- ۱- توجه به معماری متقارن و عظمت‌گرایی در آن؛
 - ۲- گرایش به نقش و نگاره‌های جانوری؛
 - ۳- توجه و احترام به شخصیت والای انسانی.
- هنر هخامنشی، هم‌زمان شیوه‌های طبیعت‌گرایی و تجریدگرایی را به کار می‌گرفت.
- هنرمندان هخامنشی، نوعی هنر فاخر، متناسب با ذوق ایرانی را پدید آوردند که از هویتی ملی برخوردار بود.
- عالی‌ترین تجلی هنری در تاریخ هنر ایران به معنی حقیقی در «معماری» بیان شده است.
- مهم‌ترین بناهای این دوره را کاخ‌های عظیم و باشکوه تشکیل داده است و از معابد در آن اثری نیست.
- از اولین آثار معماری این عهد: ۱- پاسارگاد (اولین پایتخت هخامنشی) ۲- کاخ آپادانا در شوش (دومین پایتخت هخامنشی)
- مقبره‌ی کوروش ← ساختمانی چند پله شبیه به معبد چغازنبیل
- مهم‌ترین معماری عصر هخامنشی ← بنای تخت جمشید یا پارسه
- **بناهای موجود در مجموعه‌ی تخت جمشید عبارت‌اند از:** کاخ آپادانا- دروازه و تالار خشایارشا- کاخ داریوش یا تچر یا تالار آینه- کاخ اردشیر- تالار ورودی- تالار دو دروازه- تالار شورا- تالار هدیش.
- آرامگاه‌های داریوش اول، خشایار شاه و اردشیر در نقش رستم در فارس قرار دارند که آرامگاه‌های صخره‌ای هستند.
- ویژگی شاخص معماری هخامنشی ← کاربرد ستون
- نمونه‌ی مشابه سرستون‌های هخامنشی را می‌توان در نقوش جام‌های زیویه مشاهده کرد.
- مجموع نمونه‌های سرستون در تخت جمشید را می‌توان به چهار نوع تقسیم کرد:
- ۱- گاو
 - ۲- شیر
 - ۳- حیوانات تلفیقی
 - ۴- لاماسو (گاو بال‌دار با سر انسان)
- در تزیینات کاخ‌ها، عنصر «رنگ» نقش مهمی داشت.
- اهمیت دادن هخامنشیان به تزیینات، باعث رشد و شکوفایی هنر حجاری و نقش برجسته شد. نمونه‌ی برجسته‌ی آن، حجاری دیوار پلکان منتهی به کاخ آپادانا است.
- صحنه‌ی «حمله‌ی شیر به گاو» را نمادی از سه چیز یاد کرده‌اند: ۱- اعتدال شب و روز ۲- گردش فصول ۳- نماد پیروزی
- احتمالاً اولین نمونه‌ی **هماری هخامنشیان**، پایه ستون سنگی در مجموعه‌ی پاسارگاد است که بر روی آن نقش برجسته‌ای به شکل انسان بال‌دار (چهار بال) در لباسی ایلامی و با تاجی شاخ مانند (دو شاخ) حجاری گردیده است و کتیبه‌ی بالای آن، هویتش را «کوروش هخامنشی» معرفی می‌کند.
- خط میخی پارسی، شامل ۴۲ حرف است.
- مهرهای هخامنشی به سه گونه‌ی استوانه‌ای، مسطح و حلقه‌ای (انگشتی) ساخته می‌شدند.
- جام‌های شاخی با نام «تکوک» از جنس طلا و ترکیبی از نقوش جانوری از آثار فلزکاری این عهد هستند.
- سکه‌های طلای هخامنشیان، عبارت‌اند از: دریک و سیکل یا شیکل.
- معتبرترین سفالینه‌های این عهد از مناطق فارس، خوزستان و همدان به دست آمده است.
- استفاده از لعاب برای پوشش و تزیین ظروف سفالی و آجرها در این دوره متداول بوده است.
- «بافندگی» در عصر هخامنشی توسعه و رونق بسیاری داشته و منسوجات این دوره، سرمایه‌ی تجارتی ارزشمندی در تبادلات اقتصادی هخامنشیان با همسایگان بوده است.
- **قدیمی‌ترین قالی جهان** ← موسوم به «قالی پازیریک» در سرزمین آلتایی سیبری، مربوط به دوره‌ی هخامنشی
- گستره‌ی فرهنگ هخامنشی به دلیل وجود نگرش‌های آیینی و مذهبی توانست زمینه‌های پیدایش و تکامل «نمایش» را ایجاد کند. از اسناد تاریخی چنین برمی‌آید که در **همدان** و **کرمان** تماشاخانه‌هایی وجود داشته است.

گزینه درست را انتخاب کنید:

- ۸۵- «لاماسو»، یعنی ...
 (۱) بدن شیر با سر عقاب (۲) گاو بالدار با سر انسان (۳) بدن اسب با سر انسان (۴) شیر بالدار با سر انسان
- ۸۶- خط میخی پارسی که در زمان هخامنشی استفاده می‌شد، چند حرف یا علامت دارد؟
 (۱) ۳۰۰ (۲) ۳۲ (۳) ۴۲ (۴) ۴۰۰

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید

- ۸۷- در تزیینات کاخ‌های هخامنشی، عنصر ... نقش مهمی داشته است.
 ۸۸- مهم‌ترین معماری عصر هخامنشی بنای ... یا ... است.
 ۸۹- عالی‌ترین تجلی هنری دوره‌ی هخامنشی به معنی حقیقی در ... بیان شده است.
 ۹۰- اولین پایتخت هخامنشی، ... است.
 ۹۱- مقبره‌ی کوروش در ... قرار دارد.

صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

- ۹۲- اولین آثار معماری عهد هخامنشی در پاسارگاد و کاخ داریوش است.
 ۹۳- سنگ نبشته‌های نقش رستم در فارس قرار دارد.
 ۹۴- هنر هخامنشی با به کارگیری هم‌زمان شیوه‌های طبیعت‌گرایی و واقعیت‌گرایی به صراحت و سادگی دست یافت.
 ۹۵- دومین پایتخت هخامنشی، کاخ آپادانا در شوش است.

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۹۶- کدام بنای هخامنشی، ساختمانی چند پله شبیه معبد چغازنبیل است که سقفی شیب‌دار دارد؟
 ۹۷- نام دیگر تالار آینه چیست؟
 ۹۸- انواع نمونه‌های سرستون‌های تخت جمشید را نام ببرید.
 ۹۹- نمونه‌ی برجسته‌ی حجاری و نقش برجسته‌ی هخامنشی کدام است؟
 ۱۰۰- اولین نمونه‌ی شاخص حجاری هخامنشی چیست؟
 ۱۰۱- کتیبه‌های میخی در فرهنگ هخامنشی در کجاها قرار دارند؟
 ۱۰۲- تکوک چیست؟
 ۱۰۳- سکه‌های هخامنشی چه نام دارند؟
 ۱۰۴- معتبرترین سفالینه‌های هخامنشی از کدام مناطق به دست آمده است؟
 ۱۰۵- قدیمی‌ترین قالی جهان چه نام دارد و در کجا قرار دارد؟
 ۱۰۶- گستره‌ی فرهنگ هخامنشی به دلیل وجود نگرش‌های آیینی و مذهبی توانست زمینه‌های پیدایش و تکامل چه هنری را ایجاد کند؟
 ۱۰۷- تماشاخانه‌های هخامنشی در کدام شهرها قرار داشتند؟
 ۱۰۸- موسیقی ویژه‌ی جنگ در عهد هخامنشی با چه سازهایی نواخته می‌شد؟

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۱۰۹- گستره‌ی قلمروی دولت هخامنشی را بیان کنید.
 ۱۱۰- جلوه‌های توجه به خط و نوشتار در فرهنگ هخامنشی را با ذکر مثال بیان کنید.
 ۱۱۱- مصادیق وجود موسیقی در عصر هخامنشی را بیان کنید.
 ۱۱۲- ویژگی کلی هنر هخامنشی چیست؟
 ۱۱۳- تزیینات کاخ‌های هخامنشی را شرح دهید.
 ۱۱۴- پیکره‌سازی هخامنشیان را توضیح دهید.

- در حدود سده‌ی سوم پ.م، پارت‌ها که از اقوام آریایی ساکن در شمال‌شرقی ایران بودند، یکی از بزرگ‌ترین قلمروهای فرمانروایی جهان را به مدت ۵۰۰ سال تحت نام اولین حاکم اشکانی اداره کردند.

- اشکانیان سه پایتخت داشتند:

۱- نیسا: در عشق آباد ترکمنستان ۲- صد دروازه (قومس): در جنوب دامغان ۳- تیسفون: در عراق

- زبان رایج آنان، پهلوی اشکانی بود، اما برای تجارت و روابط سیاسی از زبان یونانی استفاده می‌کردند که این امر دو دلیل داشت:

۱- موجب تثبیت حکومت اشکانیان می‌شد. ۲- باعث نفوذ آیین مهرپرستی در تمدن یونان و روم گردید.

- از حدود نیم سده‌ی اول میلادی، اشکانیان در رسم‌النخط ایرانی زبان پهلوی را جایگزین حروف یونانی کردند.

- مهم‌ترین شهرهای اشکانی عبارت‌اند از: شیز (تخت سلیمان) - داراب‌گرد - فیروزآباد - هاترا (در میان‌رودان شمالی) - نیسا.

- از نیسا و دورا اروپوس (سوریه در کنار رود فرات)، آثار مهمی از اشکانیان به دست آمده است.

- این حکومت، طولانی‌ترین دوران حکومت ایران را تشکیل می‌دهد.

- میراث هنری اشکانیان شامل گردش نرم و آزاد خطوط و نقش‌های تخیلی می‌شود.

- هنر اشکانی، ریشه در هنر مشرق زمین دارد.

- ویژگی‌های هنر اشکانی عبارت‌اند از:

۱- طرح‌ها و مایه‌های آیینی و روحانی

۲- علاقه به ظرافت و ریزه‌کاری

۳- پرداختن به جزییات و تزیین

۴- شیوه‌ی نمایش روبه‌رو نگاری

۵- موضوعات رایج در آثار دوره‌ی اشکانی، عبارت‌اند از:

الف) تقدیم نذورات ب) پیکره‌های انسانی ج) مراسم جشن، شکار، قربانی و سوارکاری

- مهم‌ترین دستاورد هنر اشکانی، «معماری و شهرسازی» است، به ویژه شهرسازی دایره‌ای و ابداع ایوان، گنبد، قوس و طاق گهواره‌ای.

- در این دوره، تالارهای ستون‌دار عصر هخامنشی اهمیت خود را از دست می‌دهند و ستون‌ها به صورت تزیینی و شبه‌ستون به کار می‌روند.

- الگوی ساخت بناهای چهار ایوانی عصر اسلامی، حیاط‌های باز مرکزی و ایوان‌های کم‌عرض از ویژگی‌های دوره‌ی اشکانی است.

- آثار معماری اشکانی عبارت‌اند از: کاخ نیسا - کاخ و عمارت کوه خواجه - معبد خورشید (در هاترا).

- تزیینات بناهای اشکانی عبارت‌اند از: نقوش برجسته‌ی تنگ سروک - گچ‌بری‌ها و نقاشی‌های کوه خواجه - حجاری و مجسمه‌سازی پالمیر.

- شکل جام‌ها و ساغرهای اشکانیان از تکوک‌های هخامنشی تقلید شده و تزیینات آن‌ها به شیوه‌ی یونانی است.

- یکی از عوامل رشد فلزکاری در این عصر، ضرب سکه و نیاز به جواهرات و تزیینات لباس بود.

- مهم‌ترین آثار سفال‌گری ← تابوت‌های سفالینی که با نقوش خطی کنده‌کاری، تزیین شده و لعاب دیده است.

- دوره‌ی اشکانی تجلی نقاشی دیواری است. مهم‌ترین مراکز این هنر عبارت‌اند از:

- ۱- کوه خواجه: در سیستان
 - ۲- دورا اروپوس: در سوریه
- در کاخ هاترا، نقاب‌های نمایشی همراه با نقوش تزئینی به دست آمده است.
- در این عصر ادبیات حماسی و پهلوانی رشد کرد که معروف‌ترین اثر به یادگار مانده از آن، کتاب «خدای‌نامه» است که بعدها مایه‌ی اصلی شاهنامه‌ی فردوسی گردید.
- گوسان ← نوازندگان و خوانندگان اشکانی
- هنر اشکانی علاوه بر عصر ساسانی بر هنر هند و ایرانس نیز تاثیر مستقیم داشت.

گزینه درست را انتخاب کنید:

۱۱۵- کتاب «خدای‌نامه»، معروف‌ترین اثر به یادگار مانده از کدام تمدن است و آن را مایه‌ی اصلی کدام کتاب دانسته‌اند؟

(۱) هخامنشی - یادگار زریران

(۲) ساسانی - بندهشن

(۳) اشکانی - شاهنامه‌ی فردوسی

(۴) ساسانی - اوستا

۱۱۶- «گوسان» به چه معناست؟

(۱) سکه‌هایی از جنس طلا در دوره‌ی ساسانی

(۲) جام‌های شاخی شکل از جنس طلا و نقره در دوره‌ی هخامنشی

(۳) نوازندگان و خوانندگان در دوره‌ی اشکانی

(۴) نوعی ظرف فلزی دسته‌دار در دوره‌ی مادها

۱۱۷- کدام یک از گزینه‌های زیر، جزو شهرهای اشکانیان نیست؟

(۱) شیز

(۲) هاترا

(۳) آپادانا

(۴) داراب‌گرد

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید:

۱۱۸- طولانی‌ترین دوران حکومت ایران را حکومت ... تشکیل می‌دهد.

۱۱۹- مهم‌ترین دستاورد هنر اشکانی را می‌توان ... و ... به شمار آورد.

۱۲۰- مهم‌ترین آثار سفال‌گری عهد اشکانی ... است.

ص غ

صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

- ۱۲۱- تزیینات بناهای اشکانی شامل نقش برجسته و حجاری، گچ‌بری و موزاییک‌کاری بوده است.
- ۱۲۲- یکی از عوامل رشد فلزکاری اشکانیان، ضرب سکه و نیاز به جواهرات و تزیینات لباس بود.

✓؟

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۱۲۳- کاخ‌های اشکانی را نام ببرید.
- ۱۲۴- ابداع ایوان، گنبد، قوس و طاق گهواره‌ای مربوط به چه دوره‌ای است؟
- ۱۲۵- دوره‌ی اشکانی، تجلی چه هنری است که توانست نقش مهمی در تزیینات معماری این عهد ایفا کند؟
- ۱۲۶- در دوره‌ی اشکانی، تراژدی‌های اورپید در چه شهری اجرا می‌شده است؟
- ۱۲۷- مهم‌ترین مراکز هنر نقاشی دیواری اشکانیان را نام ببرید.
- ۱۲۸- نقاب‌های نمایشی اشکانی در کجا به دست آمده‌اند؟

✓؟

به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۱۲۹- تاثیر جاده‌ی ابریشم بر هنر اشکانی را توضیح دهید.
- ۱۳۰- هنر دوره‌ی اشکانی را به چند گروه می‌توان تقسیم کرد؟ توضیح دهید.
- ۱۳۱- موسیقی در عهد اشکانی چه کاربردهایی داشت و سازهای رایج در آن چه بودند؟
- ۱۳۲- مهم‌ترین دستاورد هنر اشکانی چیست؟
- ۱۳۳- تزیینات بناهای اشکانی چگونه بود؟ نمونه‌های آن را ذکر کنید.
- ۱۳۴- سفالگری اشکانی را شرح دهید.

- اساس تفکر ساسانیان بر اصالت فرهنگی و هنری گذشته استوار بود.
- ساسانیان سبک معماری اشکانی را دنبال کردند و ضمن ایجاد تحول در این شیوه، به ویژه در ساختن بناهای گنبددار و تالارهای وسیع بدون ستون برتری خود را نشان دادند. آنان از نقشه‌های مستطیل شکل استفاده کردند.
- **مهم‌ترین بناهای به جای مانده از ساسانیان:** ۱- طاق کسری (ایوان مداین) ۲- کاخ کیش ۳- کاخ تیسفون با گچ‌بری‌های زیبا و کف موزاییک کاری شده.
- محققین ابتکارات جدید اصول شهرسازی و معماری، ایجاد پل، کاروان‌سرا و آتشکده را به ساسانیان نسبت داده‌اند.
- استفاده از گوشواره در چهار گوش بنا جهت ایجاد گنبد، اولین بار در معماری ساسانی یعنی کاخ تیسفون ظاهر شد.
- نقشه و طرح کاخ بیشاپور به شکل چلیپایی (صلیبی) از ابداعات ساسانیان است که بنیان اصلی نقشه‌ی آتشکده‌ها و زمینه‌ساز سبک چهار ایوانی دوره‌ی اسلامی می‌شود.
- آتشگاه در دوره‌ی هخامنشی، فضایی آزاد و سرگشاده بود.
- آتشکده در دوره‌ی ساسانی، به صورت ساختمانی با چهار ورودی و چهار طاقی و گنبد ساخته می‌شد.
- **مهم‌ترین آتشکده‌های ساسانی:**
 - ۱- آذر فرنیع: در فارس
 - ۲- آذرگشنسب: در آذربایجان
 - ۳- آذر برزین‌مهر: در خراسان
- گچ‌بری و موزاییک از تزیینات مهم معماری دوره‌ی ساسانی است؛ که این شیوه برای معماری خشن آجری یا قلوه سنگی پوششی مناسب بود.
- بخش عمده‌ی نقش برجسته‌های باشکوه ساسانی در فارس (مرکز اصلی ساسانی) به وجود آمد.
- مجسمه‌ی شاپور اول، نمونه‌ی پیکر تراشی ساسانی است.
- بارزترین نمودهای نقاشی دوره‌ی ساسانی در سنت تصویرسازی مانوی، دیوارنگاره‌های کاخ تیسفون، پنج‌کنت سمرقند و صحنه‌ی شکارگاهی شوش دیده می‌شود.
- سنن تصویرسازی مانویان در کتاب دینی آن‌ها، «ارتنگ» یا «ارژنگ» ظهور یافته است.
- سال‌نامه‌های ساسانی با چهره‌ی فرمان‌روایان نقاشی می‌شد.
- دیوارنگاری‌های کاخ صفوی، تاثیر بارز سنت نقاشی ساسانی را نشان می‌دهد.
- تولید پارچه در زمان ساسانیان پیشرفت قابل توجهی داشت و کارگاه‌های نساجی در بیشاپور، شوشتر و جندی‌شاپور دایر بود.
- قالی «بهارستان» یا «چهار فصل» در کاخ تیسفون از بافته‌های ساسانی است.
- سفال‌گری این عهد، ادامه‌دهنده‌ی سنت سفال‌گری در عهد اشکانی است.
- مهم‌ترین مراکز سفال‌های آبی و سبز فیروزه‌ای لعاب‌کاری شده در عهد ساسانی: بیشاپور، کنگاور، سیراف، تورنگ تپه، تخت سلیمان، کرمان و دشت گرگان
- برخلاف سفال‌گری، شیشه‌سازی در عهد ساسانی رونق بسیار داشت. آنان به ویژه در تزیینات و تراش شیشه با چرخ شیشه‌بری استاد بودند.
- آثار مهم فلزی این عهد، ظروف زرین و سیمین و سکه‌ها هستند.
- یکی از معتبرترین اسناد شناخت هنر ساسانی ← «سکه‌هایی» که در یک رو نقش‌هایی از پادشاهان و در روی دیگر تصویری از بناهای مقدس همراه با عبارتی به خط پهلوی دارند.

- ریشه‌ی موسیقی ملی ایران ← در هنر دوره‌ی ساسانی
- موسیقی دانان عهد خسرو پرویز: باربد و نکبسا.
- اختراع دستگاه‌های موسیقی ایران، منسوب به باربد و نکبسا است.
- سازهای شناخته شده‌ی دوره‌ی ساسانی: عود، چنگ-رباب- سازهای زهی دیگر و چند ساز کوچک ضربی.
- قدیمی‌ترین سروده‌ی بازمانده از روزگاران قدیم: بخشی از اوستا به نام «گات‌ها»
- آثار دوره‌ی ساسانی که در قالب نمایش‌های سنتی تا عصر حاضر بر جای مانده: آیین‌های ستایش- قوالی- سوگ سیاوش- آتش‌افروزی- خرده نمایش‌ها.
- آثار ادبی ساسانی: اوستا و یادگار زریران.

گزینه درست را انتخاب کنید:

۱۳۵- نقشه و طرح کدام کاخ را بنیان اصلی نقشه‌ی آتشکده‌ها و زمینه‌ساز سبک چهار ایوانی دوره‌ی اسلامی دانسته‌اند؟

(۱) کاخ تخت جمشید	(۲) کاخ هاترا
(۳) کاخ نیسا	(۴) کاخ بیشاپور
- ۱۳۶- کدام تمدن در عصر خود، هنری درباری را پدید آورد که نگرشی مذهبی بر آن حاکم بود؟
(۱) ساسانیان	(۲) اشکانیان
(۳) هخامنشیان	(۴) مادها

۱۳۷- کدام یک از بناهای زیر، مربوط به عهد ساسانی نیست؟

(۱) معبد خورشید	(۲) کاخ تیسفون
(۳) ایوان مدائن	(۴) کاخ کیش

۱۳۸- آتشکده‌ی آذرگشنسب در کجا قرار دارد؟

(۱) خراسان
(۲) فارس
(۳) تیسفون
(۴) آذربایجان

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید:

- ۱۳۹- ساسانیان سبک معماری ... را دنبال کردند.
- ۱۴۰- استفاده از ... در چهار گوش بنا به منظور ایجاد گنبد در معماری ساسانی ظاهر شد.
- ۱۴۱- ... و ... از تزیینات مهم معماری دوره‌ی ساسانی است.
- ۱۴۲- مرکز اصلی حکومت ساسانی در ... است.

۱۴۳- تأثیر بارز سنت نقاشی ساسانی را می‌توان در دیوارنگاره‌های کاخ ... مشاهده کرد.

ص غ صحیح یا غلط بودن سوال‌های زیر را مشخص کنید:

۱۴۴- ساسانیان دنباله‌روی سنت‌های کهن هنری ایران، هخامنشیان و پارتیان بودند.

۱۴۵- ساسانیان از نقشه‌های دایره‌شکل برای ساختمان‌سازی استفاده کردند.

۱۴۶- ساسانیان در مسیر جریان‌های هنری شرق و غرب قرار داشتند.

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

۱۴۷- ابتکارات جدید اصول شهرسازی و معماری که به ساسانیان نسبت داده می‌شود، نام ببرید.

۱۴۸- استفاده از گوشواره به منظور ایجاد گنبد در کدام بنای ساسانی برای اولین بار ظاهر شد؟

۱۴۹- سه مورد از آتشکده‌های ساسانی را نام ببرید.

۱۵۰- مجسمه‌ای که از نمونه‌های خاص پیکر تراشی ساسانی است، چه نام دارد؟

۱۵۱- سنت نقاشی مانویان در چه کتابی ظهور یافته است؟

۱۵۲- چند نمونه دیوارنگاری‌های باقی‌مانده از دوران ساسانی را نام ببرید.

۱۵۳- ریشه‌ی موسیقی ملی ایران در هنر چه دوره‌ای است؟

۱۵۴- قدیمی‌ترین سروده‌ی بازمانده از روزگاران قدیم چیست؟

۱۵۵- دو مورد از نمونه‌های شاخص ادبیات ساسانی را بنویسید.

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

۱۵۶- اساس فکری حکومت ساسانی بر چه چیز استوار بود و ظهور آن چگونه مسیر شد؟

۱۵۷- دلایل سقوط دولت ساسانی را بیان کنید.

۱۵۸- آتشکده و آتشگاه‌های ساسانی و هخامنشی را با یک‌دیگر مقایسه کنید.

۱۵۹- ویژگی‌های قالی بهارستان را بنویسید.

۱۶۰- شیوه‌های اجرایی فلزکاری ساسانی را نام ببرید.

هنر و تمدن ایران در سده‌های اول تا سوم هجری

- در سده‌های سوم و چهارم هجری شاهد تولد شعر، خوش‌نویسی و جلوه‌های بسیار زیبای هنری در ایران می‌شویم.
- به طور مشخص در اواخر سده‌ی دوم هجری روش‌های ساخت جدیدی که در تداوم سنت معماری ساسانی بود، توانست آثار ویژه‌ای را در معماری اسلامی پدید آورد.

- نظام معماری اسلامی مستقیماً ریشه در سنت ساسانی داشت.

- **بناهای عصر ساسانی که در دوره‌ی اسلامی تبدیل به مسجد شدند:**

۱- ایوان مداین: در تیسفون

۲- آتشکده‌ی باستانی: مسجد سلیمان

۳- مسجد سنگی داراب‌گرد: در اصل آتشکده بود.

- از کهن‌ترین مساجد شناخته شده در ایران: تاریخانه‌ی دامغان- مسجد فهرج یزد- مسجد جامع شوش- مسجد جامع سیراف (بوشهر)- مسجد جامع اصفهان.

- معماری مدارس از الگوهای کاملاً ایرانی است که تلفیق آن با مسجد در مسیر تحول خود، عالی‌ترین الگوی تلفیق معماری مسجد و مدرسه را به بار آورد.

- در سده‌ی سوم هجری توجه خاصی به ساخت «محراب» در مساجد شد.

- ساخت آرامگاه‌های گنبدپوش نیز از سده‌ی سوم هجری به بعد مورد توجه بود که ریشه در آتشکده‌های ساسانی دارد ← قدیمی‌ترین آن‌ها: آرامگاه امیراسماعیل سامانی در بخارا

- نقطه‌ی اوج طراحی طاق ← گنبد

- وجود «ایوان» و «گنبد» به بناهای مذهبی ایران عظمت و شکوه‌مندی می‌بخشد.

- پیشرفت سفال‌گری دوره‌ی اولیه‌ی اسلامی بیش‌تر از فن سفال‌گری دوره‌ی ساسانی است. در این سیر تحول، لعاب‌های سبز و قهوه‌ای دوره‌ی ساسانی تداوم می‌یابد.

- در سده‌ی سوم هجری نقاشی زرین‌فام بر روی سفال به عنوان جانشینی ابتکاری برای ظروف سیمین (نقره‌ای) و زرین (طلایی) پدید آمد.

- رایج‌ترین سفالینه‌ها در این دوره ← با رنگ‌های لاجوردی تیره روی پوشش سفید رنگ و رنگ آبی و سبز زمردی

- از دیگر تحولات در این دوره، تزئین سفال‌گری با هنر خوش‌نویسی در خراسان است ← ریشه‌ی آن: شکل‌گیری هنر خوش‌نویسی و جایگاه آن در فن کتابت و نگارش قرآن مجید در سده‌ی سوم هجری.

ویژگی‌های هنر خوش‌نویسی:

۱- تاثیر عمیق و تعیین‌کننده بر طراحان این دوره داشت.

۲- جلوه‌گر همه‌ی هنرهای زمان خود شد.

۳- از بناها تا اشیای کاربردی را در بر گرفت.

- خطوط دیگر (به جز کوفی) به واسطه‌ی محمدبن علی فارسی معروف به «ابن مقله» پدید آمد.

- رایج‌ترین نقش تزئینی روی ظروف فلزی و سفالی، پارچه و یا کتیبه‌ها ← «خط کوفی»

- با سیر تحول خط، از خط کوفی، «اقلام‌سته» پدید آمد که به خطوط شش‌گانه (محقق، ریحان، ثلث، نسخ، رفاع و توقیع) شهرت یافته‌اند.

- تنها نمونه‌ی موجود از مصور سازی کتاب، شاید همان نسخه‌ی ارزشمند مانعی یافته شده در منطقه‌ی تورقان در سده‌های دوم و سوم هجری باشد.

گزینه درست را انتخاب کنید:

۱۶۱- کدام یک از کهن‌ترین مساجد شناخته شده در ایران است؟

- (۱) مسجد جامع اصفهان
- (۲) مسجد جامع شوش
- (۳) مسجد فهرج یزد
- (۴) همه‌ی موارد

۱۶۲- برگی از قرآن که در تصویر مقابل می‌بینید، مربوط به کدام سده‌ی هجری است؟

- (۱) سده‌ی نخست
- (۲) سده‌ی دوم
- (۳) سده‌ی سوم
- (۴) سده‌ی چهارم

۱۶۳- کدام یک از مساجد زیر در اصل آتشکده بوده است؟

- (۱) تاریخانه‌ی دامغان
- (۲) مسجد داراب‌گرد
- (۳) مسجد جامع شوش
- (۴) مسجد فهرج یزد

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید

۱۶۴- از زمان پیروزی مسلمانان تا پایان سده‌ی سوم هجری است که، معماری بر پایه‌ی سنت‌های معماری ... توسعه یافت.

۱۶۵- نظام معماری اسلامی مستقیماً ریشه در سنت ... داشته است.

۱۶۶- تنها نمونه‌ی باقی‌مانده از مصورسازی کتاب ارزشنگ مانی، نسخه‌ای است که در سده‌های دوم و سوم هجری، در منطقه‌ی ... یافت شد.

۱۶۷- از تحولات سده‌های اول تا سوم هجری، تزیین سفالگری با هنر ... در خراسان است.

۱۶۸- خط ... هم‌چنان به عنوان خطی تزیینی به مدت ۵ سده در نواحی مختلف به شیوه‌های گوناگون به کار می‌رفت.

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

- ۱۶۹- نام دیگر خطوط شش‌گانه چیست؟
- ۱۷۰- خطوط شش‌گانه چه خطوطی هستند؟
- ۱۷۱- جانشین ابتکاری ظروف سیمین و زرین در سده‌ی سوم هجری چه بود؟
- ۱۷۲- نقطه‌ی اوج طراحی طاق چیست؟
- ۱۷۳- شیوه یا سبک معماری سده‌ی سوم هجری به چه نامی شهرت دارد؟
- ۱۷۴- وجود کدام دو عنصر در شکل اصلی فضا به بناهای مذهبی ایران حالت عظمت و شکوه‌مندی می‌بخشد؟
- ۱۷۵- قدیمی‌ترین آرامگاه گنبدپوش ایران چه نام دارد؟
- ۱۷۶- تاریخانه به چه معناست؟

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

- ۱۷۷- مواد و مصالح مورد استفاده در معماری دوره‌ی اسلامی چه بودند؟
- ۱۷۸- چرا در دوره‌ی اسلامی سفال مورد توجه فراوان قرار گرفت؟
- ۱۷۹- فلزکاری سده‌های اول تا سوم اسلامی چگونه بود؟
- ۱۸۰- نظام معماری اسلامی ریشه در چه چیز داشت؟
- ۱۸۱- مدرسه‌سازی در معماری اسلامی را توضیح دهید.
- ۱۸۲- دلیل استفاده از آجر در دوره‌ی اسلامی چیست؟
- ۱۸۳- خوش‌نویسی سده‌های اول تا سوم هجری را شرح دهید.

- سده‌های چهارم تا ششم هجری، مهم‌ترین دوران همزمانی ادبیات فارسی و هنر اسلامی است که آثار بسیار بدیع زبان و ادب پارسی همراه با آثار بی‌شماری پدید آمد.

- در این دوره، ساخت و ساز مسجد توسعه یافت و باعث اوج معماری شد. در کلیت تحولات معماری، این همان شیوه و سبک «رازی» در معماری است.

مهم‌ترین تحولات معماری این دوره:

- ۱- تلفیق کامل ایوان و گنبد
- ۲- تبدیل مساجد شبستانی به ایوانی
- ۳- ساخت بناهای چهار ایوانی
- ۴- ایوان‌های پهن و کوتاه
- ۵- قوس‌های جناقی یا تیزهدار
- ۶- توجه زیاد به آجرکاری
- ۷- ساخت مناره و برج‌های آرامگاهی
- ۸- کاربرد کاشی تک‌لعب
- ۹- گچ‌بری
- ۱۰- نوعی گنبدسازی مخروطی معروف به «رُک»

- مسجد جامع اصفهان از ساختار بناهای تک یا دو ایوانه تبدیل به چهار ایوانه شد.

- نخستین نمونه‌ی کامل تاریخ‌دار به شیوه‌ی چهارایوانی ← مسجد جامع زواره

- **نفس‌تین آرامگاه‌های ایران** ← مربوط به سده‌های چهارم و پنجم هجری

- از جمله آرامگاه‌های این دوره: گنبد کاووس - برج‌های خرقان - گنبد سرخ و کبود مراغه

- از نوآوری‌های این دوره ← ساخت میل و مناره

- نخستین میل تاریخ‌دار، میل اژدهای ممسنی، متعلق به دوره‌ی اشکانی است.

- در این دوره، مناره‌ها به شیوه‌های مختلف ستاره‌شکل یا استوانه‌ای ساخته شدند.

- خوش‌نویسی با «ابن‌بواب» که توانست اقلام سته را با نقطه اندازه‌گیری کند، رونق و شکوه فراوانی یافت.

- شاخص‌ترین هنر کتاب‌آرایی ← نقاشی و مصورسازی

- نخستین نمونه‌ی نقاشی کتاب در این دوره ← «اندرزنامه» (قابوس‌نامه)

- شاخص‌ترین اثر که به عنوان نخستین کتاب فارسی مصور از آن یاد می‌شود ← «ورقه و گلشاه»

- اثر کامل پیوند شعر و نقاشی ← «ورقه و گلشاه»

- در بین سده‌های چهارم تا ششم هجری مهارت بافندگی پارچه‌ی منقوش به کمال رسید. جنس اغلب این پارچه‌ها، ابریشمی و میراث‌دار هنر و سنت ساسانی است.

- در نقش پارچه‌ها، طاووس نشانه‌ی آسمان پُرستاره است.

- در سفال‌گری این عهد، شاهد پخت نوعی سفال ظریف و نازک موسوم به پوست تخم‌مرغی هستیم که پس از اجرای نقوش و طرح‌های ظریف شاخ و برگ گیاهی روی آن، با لعاب شفاف قلبایی پوشش می‌گرفت.